

ANDONI CANELLADA / ARGAZKI PRESS

Cesar Pilataxi

Kawsay Fundazioko burua

«Gure herrientzat, izan den goberneurik txarrena da Correarena»

Hileko lehen bi asteak Eskoriatzan (Gipuzkoa) egin ditu, Mondragon Unibertsitatearen fakultatean, Ekuadorko eta Boliviako hainbat erakunde indigenatako ordezkariekin batera. Garabide Elkarteak gonbidatu ditu guztiak, kitxuaz emitituko luketen telebista kateak sortzen laguntzeko.

// Amagoia Iban

Cesar Pilataxi (Ekuador, 1961) 14 urterekin eman zuen izena Alderdi Komunistan. Diktadura osteko tradizio garaia zen. «Gauza bat da alderdi bati erantzunez lan egitea, ordea, eta beste bat zure sustrai historikoetatik abiatuta arazoei aurre egiteko erabakiak hartzea. Askokostatu izan zait hori ulertzea eta besteei ulertaraztea». Dolores Cacuango izan du prozesu horretarako lagun. «Herri indigenen askapenerako benetako proiektu baten alde borrokan hasi zen, eta 1940rako jada dimentsio politikoa zeukan. 80ko urteen hasieran izan nuen haren lanaren berri. Hura dut eredu». Korrante ideologiko tradizionalen eskema guztiak apurtu eta lerro politiko propioa finkatzeko. Nolako esperientzia gertatu zaizue Eskoriatzan jasotakoa? Oso baliagarria. Ikuspegiak alde-ratzeko eta partekatzeo aukera izan dugu.

Telebista propioa diseinatzea da zuen asmoa. Zertarako? Gu lurra, kultura eta identitatea aldarrikapenarekin ari gara. Ekuadorren herri indigenak esku-bideak dituzten subjektu gisa onartuak izan daitezten, era kolektiboan. Hezkuntza arloan ere lanean ari gara, herri indigenen jakituria eta pentsamendua ardatz hartuta. Hezkuntza prozesuan telebista sartzea da gure asmoa, kitxua hizkuntza indartzearen. Hizkuntza eta hezkuntza aipatu dituzu. Zeu Pichinchako Hezkuntza Elebiduneko lehen probintzia zuzendaria izan zinen, 80ko hamarkadako azken urteetan. Bai, hezkuntza sistema elebidunaren sorreran eta kudeaketan lan egina naiz. Zuzen ari ginela uste nuen. Denbora joan ahala, ordea, desesperatzen hasi nintzen. Utzi egin nuen. Argi zegoen: sistema elebiduna ez zen baliagarria. Eskoletan, irakasleek gero eta gutxiago hitz egiten zuten kitxuaz. Gaztelaniak irentsi zuen. Sistema hark dena hispanizatzen zuen, eta gure

hizkuntza galtzeko estrategia bat zela esan nuen. Agintariekin gaizki hartu zuten, zoratuta nengoela esan zuten, muturreko joeretara joandako etnozentrismo nintzela. Eta zuk, zer zenion? Belaunaldi osoa ikusten nuen hizkuntza propioa galtzen, berea hitz egiteagatik lotsatzen, sustraiak galtzen. Geldiarazi al duzue prozesu hori? Saiatzen gara. Kitxua hizkuntza irakasteko modulo bat sortu dugu, Kawsay fundazioko kideok. Besteak beste, telebistan lan egin ahal izango duen jendea trebatzea da asmoa. Jendea kontzientzia hartzen ari da, agintariei presio egiten.

«Hezkuntza prozesuan telebista sartzea da gure asmoa, kitxua hizkuntza indartzearen»

Zuen aldarrikapenek estatu egiturarekin talka egitea dakarte. Bai. Eta geure kideekin ere talka egin izan dut nik. 1998an, Ekuadorko Konstituzio politikoa eztabaidatzen ari ginela, nik jada geure burua kultura, nazio, herri gisa definitzea aldarrikatzen nuen. «Erotu egin al zara? Hori planteatzeak separatismoa, Estatutik bereiztea dakar», esaten zidaten. Nik erantzuten nien: «Eta niri zer? Noiz galdetu digute guri Ekuadorko Estatu eta nazionalitatea erakitzeko orduan? Gu ez gara ekuadortarrak. Kitxua nazioko kidea naiz ni; eta kulturalki, Cayambe». 1998an, Cayambe kulturaren berregituraketa antolatzen hasi nintzen, lurraldea kontuan hartuta. Ekuador sortu zutenek ezarritako banaketa geo-politikoa gainditzen du gure kulturak, hiru probintzian banatuta gaudelako. Eta kitxua herria, berriz, Ekuadorren, Perun, Bolivian, Txile iparraldean eta Argentinan dago. Correa presidentearekin boterean, Ekuadorren zuen egoera asko hobetu dela esan ohi zaigu. Egia al da? Ni oso minduta nago. Konstituzio berriarekin ere bai. Lehendabiziko artikuluan, zinetan Estatua izatera definitzen den, hizkuntza nazional eta ofiziala gaztelania dela dio. Segidan esaten du kitxua eta shuarrera ofizialak direla, bai

na «kultura arteko harremanetarako». Beraz, gure hizkuntzak bigarren mailan daude. Burkide batzuek ez dute nire mina sentitu, eta ospatu egin dute Konstituzio berria. Hori ez da gure borroka, ordea. Gu besteen maila bereko subjektuak izateko borrokan ari gara, ez bigarren mailakoak izateko. Borroka hori zein fasetan dago? Lur batzuk gure komunitateen esku daude. Beste batzuk Estatuarenak dira, baina, sarritan, esku pribatuen esku uzten ditu azpikontraten bitartez. Beraz, desegituratze, lurralde eta kultur zatiketaren prozesu bat jasaten dugu. Horrek sarbide oso eraginkorra eman dio gure herrietan jabetza pribatuaren kontzeptuari, eta eredu komunitarioa zartzeko tresna bihurtu da. Lan asko daukagu egiteko. Geure buruak deskolonizatu behar ditugu lehenik. Horretan ari gara, ekonomia, lurralde kudeaketa, hezkuntza sistema komunitarioak lantzen.

Urarekin arazo larriak dituzuela ere salatu izan duzue.

Bai. Atzerriko lore enpresa handiak dauzkagulako eskualdean. Ingurumenean, gizartean eta kulturaren horiek zer kostu eragiten duten aztertu beharra dago. Irabaziak sortzen dituztela esaten zaigu, bai, baina norentzat? Horiek ur asko behar dute, hasteko, eta guretzat ez delako geratzen. Guk gure lan indarra saldu besterik ezin dugu egin.

Nazioarteko krisi ekonomikoaren eraginik heldu al zaizue?

Askok, bai. Gero eta garestiago dago dena. Langabezia ere gora doa, lore enpresa asko ixten hasi direlako. Munduan gertatzen ari denaz ezer ez dakien komuneroa ere nozitzen ari da krisia.

Trasnazionalak joateak, gerora begira, ezin al du alde onik izan?

Nola jokatu asmatzen badugu, bai. Krisialdia geure ekimenei bide emateko erabiltzea da asmoa. Lehen, lurjabeen esklabo ginen. Lurrak berreskuratzea lortu dugu neurri batean, baina lehen lurjabe zirenak enpresaburu dira orain, eta haientzako lanean segitzen dugu. Kate hori eteteko ekimenak pentsatzen hasiak gara.

Zer diozue Evo Moralesi buruz? Harekin ere minduta al zaude?

Boliviako eredu oso garrantzitsua da, baina ezin dugu Ekuadorren erabat kopiatu. Eta alde izugarria dago Rafael Correaren eta Evo Moralesen artean. Correak bere hiritarren iraultzari eusten dio, eta, horrekin, gizabanakoen eskubideetaz ari da, ez kolektibitateen, nazionalitateen, entitate historikoen eskubideetaz. Herri indigenentzat izan den goberneurik txarrena da Correarena. Estatutik aurrekontu batzuk jasotzen genituen ekoizpena eta hezkuntza gartzeko, baina horiek ezabatu egin ditu. Benetako aldaketa gauzatzeko aukera historikoa eskuratzen zuen herri mugimendu oso bat erabiliz, Correa munduko ekonomia-aren nagusiak ari da laguntzen.